



Наша СЛОВА



Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 34 (1237) 26 ЖНІЎНЯ 2015 г.

100 гадоў беларускамоўнай адукацыі новага часу

70 гадоў часопісу "Вожык"

У разнастайным шэрагу літаратурна-мастацкіх і публіцыстычных выданняў Беларусі асаблівае месца займае адзіны ў краіне ілюстраваны часопіс сатыры і гумару "Вожык", слаўная гісторыя якога пачалася ў далёкім 1941-м годзе з выхаду газеты-плаката "Раздавім фашысцкую гадзіну".

Са жніўня 1945 выданне атрымала статус часопіса пад назвай "Вожык". Першы нумар выйшаў накладам у 13 тысяч асобнікаў. Выходзіў на беларускай мове, у Менску, 2 разы на тыдзень. З 1957 выдаваў "Бібліятэку "Вожыка"".

У кастрычніку 2009 "Вожык" ператварыўся ў альманах і выходзіў раз на паўгода. З 2011 года выходзіць раз у тры месяцы (штоквартальна). Да 2012 году ўваходзіў у склад РВУ "Літаратура і Мастацтва". Цяпер у складзе Выдавецкага дома "Звязда".

На старонках часопіса друкаваліся лепшыя творы беларускіх паэтаў, празаікаў (Якуб Колас, Кузьма Чорны, Міхась Лынькоў, Анаголь Астрэйка), мастакоў-карыкатурыстаў, заклікання не толькі паляпшаць настрой чытачам, але і адмысловымі сродкамі сатыры і гумару змагацца з негатыўнымі з'явамі ў жыцці грамадства. Традыцыі, закладзеныя за шматгадовую гісторыю рэдактарамі выдання (а сярод



іх - вядомыя людзі Кандрат Крапіва, Міхась Чавускі, Павел Кавалёў, Уладзімір Корбан, Аляксандар Раманаў, Валянцін Блакіт, Міхась Пазнякоў, Алесь Пісьмянкоў, Уладзімір Саламаха), працягваюцца і сёння. А побач з традыцыямі на старонках часопіса з'яўляюцца арыгінальныя аўтарскія знаходкі - ілюстра-

цыяны казкі і фельетоны, вершаваныя гумарэскі, маляваныя іранескі... І ўсё гэта - на найлепшым літаратурна-мастацкім узроўні, ярка і з густам аформленае, каб кожны раз пры сустрэчы з "Вожыкам" нават самы патрабавальны чытач атрымаваў сапраўднае задавальненне.

Вікіпедыя.

100 гадоў з дня нараджэння Янкі Казекі

Янка (Іван Дарафеевіч) **КАЗЕКА** (31.08.1915, в. Кострычы Кіраўскага раёна - 03.03.2000) нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Скончыў Любоўніцкую сям'ігодку, вучыўся ў Бабруйскім лесатэхнікуме. Працаваў шчытабойцам на дрэваапрацоўчым камбінаце (1931), інструктарам-масавіком у рэдакцыі бабруйскай газеты "За ўдарныя тэмпы" (1933-1934). Скончыў літаратурны факультэт Менскага педагагічнага інстытута (1938). Выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Дукорскай СШ Пухавіцкага раёна.

Служыў у шэрагах Савецкай арміі (1939-1954). З 1942 г. і да канца службы - армейскім палітработнікам, выкладчыкам у ваенных навуковых установах. Цяжка паранены ў баях пад Ельняй (1941).

Працаваў у рэдакцыі газеты "Літаратура і мастацтва". Галоўны рэдактар Дзяржаўнага выдавецтва БССР (пазней "Беларусь") (1957-

1967). З 1967 г. - загадчык рэдакцыі народнай асветы і друку, намеснік галоўнага рэдактара Беларускай Савецкай Энциклапедыі (1969-1979), старшы навуковы рэдактар (1980-1991).

Першую карэспандэнцыю змясціў у "Чырвонай зменне" (1933). Як крытык у друку заявіў пра сябе рэцэнзіяй на кнігу С. Знаёмага "Біяграфія майго героя" (1935). Важныя жанры творчай дзейнасці пісьменніка: крытычны артыкул, рэцэнзія, літаратурны партрэт, манаграфія, нарыс. У цэнтры ўвагі пытанні гісторыі дакастрычніцкай і беларускай савецкай літаратуры. Даследаваў прозу, байку, сатыру. Аўтар манаграфіі "Беларуская байка", крытыка-біяграфічнага нарыса "Кандрат Крапіва", кнігі "Кузьма Чорны: старонкі творчасці", зборнікаў літаратурна-крытычных артыкулаў "З невычэрпных крыніц", "На тхненне і майстэрства" і інш. Падрыхтаваў і выдаў аўтабіяграфіі беларускіх пісьмен-



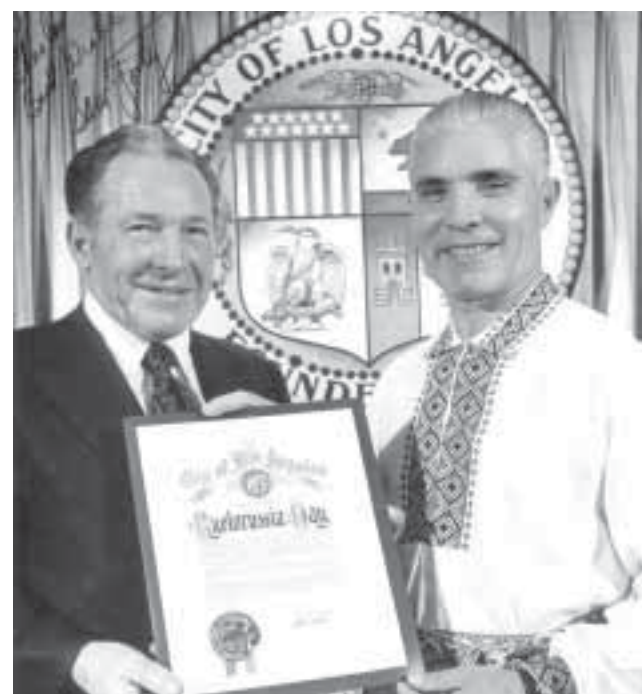
нікаў: "Пяцьдзесят чатыры дарогі", "Пра час і пра сябе", "Вытокі песні".

Сябар СП Беларусі (1954), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1976). Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, пяццю Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Літоўскай ССР, медалямі. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1975).

Вікіпедыя.

100 гадоў з дня нараджэння Часлава Найдзюка

Часлаў **НАЙДЗЮК** (28.08.1915, в. Бойдаты (сёння Ваўкавыскі р-н Гарадзенскай вобл.) - 28.03.1995, Пасадэн, Каліфорнія, ЗША), грамадскі дзеяч, брат Я. Найдзюка. Адвакат паводле адукацыі. Вучыўся ў Віленскай беларускай гімназіі (1927-1935). Скончыў юрыдычны факультэт Універсітэта Стэфана Баторыя (1940), чалец Беларускага студэнцкага саюза ў Вільні. Паводле палітычных перакананняў быў хадэкам. Падчас нямецкай акупацыі працаваў у Вялейцы на пасадзе міравога суддзі, узначальваў акруговую ўправу БНС. Ад лета 1944 г. - на эміграцыі ў Нямеччыне. У 1950 г. пераехаў у ЗША. Жыў у Лос-Анжалесе, узначальваў мясцовы аддзел ЗБАДК, быў прадстаўніком БККА на штат Каліфорнія. Быў жанаты з Юзэфай Брэчкай.



З мэрам Лос-Анжалеса

Вікіпедыя.

Ганненскі кірмаш у Зэльве

Свята "Ганненскі кірмаш" пачалася з раніцы ў суботу, 22 жніўня, а скончылася кірмашовай дыскаткай у 4 гадзіны раніцы ў нядзелю, 23 жніўня. Ужо не першы год у Зэльве "Ганненскі кірмаш" збірае зэльвенцаў і многіх іншых жыхароў Гарадзеншчыны, каб адпачыць, павесяліцца, нагадаць той час, калі Зэльва славілася сваім "Ганненскім кірмашом". Як сведчыць гісторыя, менавіта дзяку-

ючы кірмашу Зэльва была вядома ўсяму свету яшчэ ў XVIII стагоддзі. Тагачасныя зэльвенскія кірмашы былі найбуйнейшымі ў Еўропе і саступалі па сваёй значнасці толькі знамянітым лійпцыгскім. З 2001 года "Ганненскі кірмаш" у Зэльве атрымаў новае дыханне. Раённае свята стала адным з самых масавых і жаданых для жыхароў і гасцей Зэльвеншчыны. І сёлета свята пачалося ў цэнтры Зэльвы. Пасля ўрачыстага адкрыцця яно праходзіла на цэнтральнай плошчы пасёлка. А потым кірмаш радаваў і здзіўляў зэльвенцаў і гасцей раённага цэнтра эстраднымі выступленнямі. Паралельна праходзілі конкурсы на лепшае ўпрыгожванне балконаў, на лепшую працу дэка-



ратыўна-прыкладнога мастацтва, лепшую павозку... А пад раніцу ў нядзелю, у якасці заключнага акорда, удзельнікі кірмашу былі ў захапленні ад вогненнага і пеніста-лазернага шоу, а таксама змаглі паганчыць сучасныя танцы, вальсы і мазуркі.

Барыс Баль, Беларускае Радыё Рацыя.

Вікіпедыя.

ISSN 2073-7033



Віншуем сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў верасні

Анацка Лявон Яўгенавіч
Анісім Алена Мікалаеўна
Анішчанка М. І.
Арэх Мікалай Уладзіміравіч
Асіпенка Аляксандр Георг.
Багдановіч Алена Іванаўна
Барада Людміла
Барадаўкіна Ірына Сяргеёўна
Баран Павел
Баршчун Валянціна Дзмітр.
Баршчэўская Алеся
Барысенка Аляксандр Анат.
Барэйка Юры Мікалаевіч
Батура Людміла Віктараўна
Баярэвіч Ксенія Аляксандр.
Белакоз Алеся
Бізгень Людміла
Блажэй Дзмітры Сяргеевіч
Бондар Юлія Сяргеёўна
Бубновіч Ніна
Булатава Зоя Міхайлаўна
Булаўская Марына
Булыга Анастасія
Ваніслаўчык Дзмітры
Варановіч Крысціна
Васілеўскі Валянцін
Васільева Галіна Іванаўна
Васілючак Міхаіл Вікенцьевіч
Вінакурава Кацярына
Войніч Вікторыя Іосіфаўна
Волкаў Міхаіл Уладзіміравіч
Вочка Ірына Пятроўна
Высоцкая Таццяна Валянцін.
Вяргей Валянціна Сяргеёўна
Габрусевіч Сяргей
Гадзюка Юрась Аляксандр.
Гайдучэнка Алег Сяргеевіч
Галубовіч Зміцер
Галычкова Альбіна Валер'еўна
Ганачарова Наталля Анатол.
Ганчар Марыя Іосіфаўна
Гарбузова Аліна Канстанцін.
Гідлеўская Людміла
Гілевіч Ніл Сымонавіч
Грыб Мечыслаў Іванавіч
Грынько Вольга Ігараўна
Гуржоў Алеся Уладзіміравіч
Данілюк Алег Іванавіч
Даўгашэй Франц
Дземідовіч Андрэй
Дземянцей Наталля Ермал.
Дзіско Уладзімір Антонавіч
Дзмітрыева Зося
Дзягілеў Лявон
Дзям'яненка Ванда Баляслав.
Дранец Алена
Дробыш Алёна Сяргеёўна
Дрык Юлія
Дубоўская Кацярына
Дуганаў Алег Міхайлавіч
Дэц Аксана Аляксандраўна
Еўстрагоўскі Уладзімір Парф.
Ехілеўская Кацярына Леанід.
Жбанкова-Стрыганкова
Вікторыя Генадзьеўна
Жолудзеў Анатоль Пятровіч
Жук Мікалай Мікалаевіч
Жукоўскі Барыс
Жылач Таццяна Міхайлаўна
Жышкевіч Людміла
Зайка Антаніна Іванаўна
Занкевіч Зміцер Сяргеевіч
Збірэнка Алена
Зімін Мікалай Васільевіч
Зяновіч Ганна Аляксандраўна
Іванова Вольга Аляксандраўна
Івашка Ірына Алегаўна
Івашкевіч Іна

Ісаевіч Наталля Анатольеўна
Ісенава Марыя
Ісмаілава Тамара Якаўлеўна
Казак Мікалай Мікалаевіч
Казлоўская Іна Іосіфаўна
Каладынская Вольга Эдвард.
Калбасіна Ірына
Канановіч Алена
Кандраценка Артур Сяргеевіч
Кануннікаў Дзмітры Сярг.
Капусціна Святлана Валянцін.
Карпека Андрэй Валер'евіч
Карповіч Сямён Іванавіч
Карценька Алена
Карэнька Зінаіда Іванаўна
Кашчэў Алеся
Квандзель Таццяна Уладзімір.
Кіенка Генадзь
Кляўцэвіч Іван Віктаравіч
Колас Уладзімір Георгіевіч
Корбут Віктар Андрэевіч
Котчанка Уладзімір
Коўзель Ян Уладзіміравіч
Кошчанка Уладзімір Алякс.
Краснагір Аляксей Рыгоравіч
Краўцоў Андрэй
Краўчанка Ала
Крот Кацярына Міхайлаўна
Круглік Юлія Віктараўна
Крэнц Максім
Кудзелька Віктар Яўхімавіч
Кузьміна Галіна
Кузьміч Вольга Аляксандр.
Купчык Мікола
Курган Дзяніс Аляксандравіч
Курдзя Антаніна Юр'еўна
Курдо Антон Васільевіч
Лагун Таццяна
Лазко Любоў Іванаўна
Лапухова Часлава Ігараўна
Лапцік Валянціна
Ліпскі Міхаіл Аляксандравіч
Лісай Уладзімір Аляксеевіч
Літвін Уладзімір
Ліхашэст Макара Васільевіч
Ліцьвінчук Алена
Лобан Ірына Фёдараўна
Лужкоўская Юлія Юр'еўна
Лукашэнка Любоў Яўгенаўна
Лунёва Настасся
Лызо Дзмітры Сяргеевіч
Лысюк Марыя
Ляшкевіч Сяргей Іосіфавіч
Малочка Таццяна
Маляўка Андрэй Фёдаравіч
Мандрык Канстанцін Алякс.
Марзалюк Ігар Аляксандравіч
Маркелаў Валер Анатольевіч
Марозаў Валеры Уладзімір.
Марук Мікалай Анатольевіч
Марцінкевіч Ганна
Масла Марыя
Мацкевіч Васіль Васільевіч
Мацулеў Мікалай Пракопавіч
Мельнікава Зося Пятроўна
Мельнікаў Мікалай Аляксеев.
Міхайлоўская Вікторыя Люд.
Міхайлоўская Вольга
Міхалькова Алена
Мудрова Таццяна
Мудроў Вінцэс Леанідавіч
Мурашка Надзея
Мусік Святлана Валянцінаўна
Навумік Зінаіда
Наздрына Ларыса Паўлаўна
Новік Дзіяна
Новік Марыя Іванаўна
Пабірушка Таццяна Валер.

Палухіна Марыя Аляксандр.
Панкрат Пётр Аляксеевіч
Парфененка Вітаўт Васільевіч
Пархамовіч Мікалай Сямён.
Паўлініч Ліза
Паўловіч Наталля Юр'еўна
Паўлоўская Марыя Ігараўна
Пацялежка Андрэй
Петрыкевіч Валеры Міхаіл.
Петрычэнка Аніта Аляксандр.
Півавар Кацярына Сяргеёўна
Піваварчык Ірына Вайцехаўна
Пінчук Мікалай Фёдаравіч
Піткевіч Алеся
Пранікава Тамара
Прасольная Вольга Анатол.
Прыстаўка Яніна Ігараўна
Птушка Алена Міхайлаўна
Пузанкевіч Вікенці
Пянкрат Пётр Аляксеевіч
Пяткевіч Тамара Сымонаўна
Пятроў Дзяніс Валер'евіч
Рабкоўскі Валянцін
Разжалавец Ніна
Рамашэўскі Барыс Іванавіч
Савостава Наталля Юр'еўна
Салавей Лія Мацвееўна
Саламевіч Кацярына Аляксан.
Салдатава Аліса Сяргеёўна
Сарока Надзея
Свяжолкін Антон Віктаравіч
Севярынец Канстанцін Паўл.
Севярынец Таццяна Яўгенаўна
Сенчанка Наталля
Сідар Павел
Сідарчук Яўгенія
Сідарэвіч Сяргей Паўлавіч
Сметаненка Аляксандр
Смольнік Вольга Георгіеўна
Станілевіч Б. А.
Станкевіч Вячка
Суднік Алена Вячаславаўна
Суднік Арцём Станіслававіч
Сусла Мікалай Валянцінавіч
Сушаверхая Кацярына Мінаўна
Сцяжко Канстанцін Ігаравіч
Сцяцэнка Яўгенія Валер'еўна
Сяльверстава Святлана Яўген.
Тарасевіч Пётр Пятровіч
Ткачоў Максім
Трапашка Аляксей
Трафімчук Наталля Мікал.
Тычына Андрэй Уладзіміравіч
Уласюк Юры
Усеня Уладзімір Мікалаевіч
Усцімчук Мікалай Мікалаевіч
Фёдарова Ірына Пятроўна
Флярко Сяргей Аляксандравіч
Хляба Ігар Вітальевіч
Цімохаў Сяргей
Цыбулька Аляксандр Георг.
Чайкова Ірына Аляксандраўна
Чаркасаў Л. І.
Чэчат Лілія Пятроўна
Шаміёнка Сяргей Эдуардавіч
Шпірыч Раіса Сяргеёўна
Штанюк Наталля Аляксандр.
Шульчанка Вольга Анатол.
Шутаў Аляксандр Эдуардавіч
Шыбоўскі Сяргей Георгіевіч
Шэметава Вікторыя
Якавец Т. Я.
Якіменка Кацярына Мікал.
Янкоў Дзмітры Уладзіслаў.
Ярмушчык Антаніна
Яфрэмаў Алег Анатольевіч
Яшкін Уладзімір Уладзіміравіч

Беражы лес - ЧЫТАЙ КНІГІ НА KAMUNIKAT.ORG



• 17 000 КНІГАЎ, ГАЗЭТАЎ І ЧАСОПІСАЎ • РАЗМОВЫ ПРА КУЛЬТУРУ
• ЛІТАРАТУРНЫЯ РАДЫЕПЕРАДАЧЫ • НАВІНКІ ВЬДАВЕЦКАГА РЫНКУ

kamunikat.org
Беларуская інтэрнэт-Бібліятэка

У Прыбайкаллі з'явілася шылда ў гонар сасланых у Сібір удзельнікаў паўстання 1863 года

Намаганьнямі актывістаў Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага на адной з вяршыняў горнай сістэмы Хамар-Дабан у Прыбайкаллі з'явілася шылда ў гонар сасланых у Сібір удзельнікаў паўстання 1863 г. і асабіста аднаго з іх - Яна Чэрскага.

Шылда была ўсталявана падчас традыцыйнага паходу беларусаў Іркуцка на пік Чэрскага - адну з найвышэйшых кропак хрыбта Хамар-Дабан і аднаго з папулярных турыстычных маршрутаў Прыбайкаллі.

Паход прымеркаваны



да 170-годдзя слаўтага даследчыка і прайшоў ужо трэці

раз - першы паход адбыўся 10 гадоў таму, другі - 5 гадоў. У гэтым шылды на дзвюх мовах - расейскай і беларускай - згадваюцца паўстанне, высылка асуджаных на катаргу ўдзельнікаў, іхні ўплыў на жыццё Сібіры, а таксама асноўныя факты з біяграфіі Чэрскага. Побач месціцца ягоны партрэт, паўстанцкі герб і схематычныя выявы, якія адлюстроўваюць лёс навукоўца - ад паўстанцкай зброі да навуковых дасягненняў.

Паход адбыўся 11-14-га жніўня, адразу па заканчэнні Фэстывалю беларусаў свету на Байкале 3-9 жніўня.

Радзій Свабода,
Іркуцк.

"Будзьма!"

31 жніўня (панядзелак) на сядзібе ТБМ адбудуцца чарговыя заняткі ў гістарычнай школе "Гісторыя ў падзеях і малюнках"

з Алегам Трусавым.

Пачатак 18.00.

Уваход вольны.



У Лучаі паставяць помнік аўтару знакамітага "Паланеза"

Размовы аб тым, што ў Лучаі (Пастаўскі раён) паставяць помнік Міхалу Клеафасу Агінскаму, чуліся даўно. Нават яны ўжо і падзабыліся... А тут, раптам, дадаючы здымкі гістарычных будынкаў на сайт gadzima.org, бачу здымак, які падпісаны "Праект помніка Агінскаму". То бок, гэта ўжо не тое што размовы, а намеры, якія ўжо ўвасоблены ў макет.

Самы лепшы спосаб спраўдзіць інфармацыю - патэлефанаваць тамтэйшаму ксяндзу Мікалаю Ліпскаму, які паступова, пакрысе, пераўтварае прыкасцельную тэрыторыю, а разам з тым і Лучай у такі турыстычны брэнд, як "Паланез над блакітнымі азёрамі". Лучаю пашанцавала з ксяндзом! Можна сказаць - мясцовы ўраджэнец (з Шаркоўшчыны). Штотраз арганізоўвае ў сваёй парафіі розныя фэсты, а на культурніцкую праграму запрашае ТОПавых беларускіх музыкаў. Хто тут толькі не быў! А Андрэў Таціндаг і гурт "Рэха" тут ледзе не "прапісаліся", прыязджаюць па некалькі разоў на год! Лявон Вольскі адзначыўся, музыкант віртуоз Зміцер Корсак, Зміцер Вайцюшкевіч, Зміцер Барто-



сік, Таццяна Матафонава...

- А што ўжо макет помніка Агінскаму ёсць у інтэрнеце? - ператывае ксёндз Мікалай. - Аператыўна! Няхай бы так аператыўна дапамагалі шукаць спонсараў, - жартуе ксёндз Мікалай. - Так! Цяпер ідзе працэс узгаднення устаноўкі помніка. Яго адкрыццё прымеркавана на 13 верасня.

Ці наведваў, насамрэч, Міхал Клеафас Агінскі Лучай? Тут можна задаць і падобнае пытанне: ці быў у Глыбокім Францішак Скарына? То тады зноў - пытанне на пытанне: А

як ён ехаў з Полацка на Вільню! Іншай жа дарогі на Вільню, як праз Глыбокае, няма. Дарэчы, на гэтай жа дарозе - Альгердавым шляху - таксама і Лучай! То бок, гіпатэтычна, і Міхал Клеафас Агінскі са свайго маёнтка Залесе на Сморгоншчыне, мог, цягам дня (сутак) даехаць да Лучая.

А што там у Лучаі? У Лучаі - касцёл святога Тадэвуша. Фундатарамі касцёла былі Тадэвуш і Эльжбэта Агінскія. Касцёл змураваны ў 1766-1777 гг. Эльжбета Агінская (з Пузыноў), наогул - слынная асоба на

Беларусі-Літве. Заснавала астранамічную абсерваторыю ў Вільні і падтрымлівала яе матэрыяльна. Знакаміты паэт Адам Міцкевіч ўвасобіў Э. Пузыну ў сваёй паэме "Пан Тадэвуш". Адзін з герояў твору - пан Падкаморы - наступным чынам распавядаў пра часы свайго навучання ў Віленскай езуіцкай акадэміі:

"Я сам у курсе Астранамічных ведаў быў у бурсе Галоўнай школы ў Вільні. Там за сродкі Пузынінай, багатай патрыёткі, Мы мелі тэлескоп (усе выдаткі былі збалансаваны за падаткі З двухсот двароў халопскіх - з рук у рукі), Падтрымлівала пані храм навукі".

Партрэт Эльжэты Агінскай доўгі час знаходзіўся ў Лучайскім касцёле. Цяпер ў Віцебскім мастацкім музеі (1992). Нажаль, да нашага часу, пасля вайны, не дайшоў шыкоўны лучайскі палац Мастоўскіх, якога так цяпер не хапае Лучаю!

Уладзімір Скрабатун.

На здымках: 1. Праект помніка М.К. Агінскаму; 2. Палац Мастоўскіх у Лучаі. Не захаваўся. Малюнак Ул. Скрабатун; 3. Партрэт Эльжэты Агінскай, які да 1992 года захоўваўся ў Лучайскім касцёле св. Тадэвуша.



На радзіму Аляксея Пысіна

Я вельмі люблю краязнаўчыя вандрожкі. Яны нагаляюць жыццёвай сілай, нараджаюць новыя думкі і даюць матэрыялы для творчасці. У Магілёве Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны (кіраўнік Алег Дзячкоў) раз на месяц распрацоўвае і ладзіць экскурсіі па вельмі цікавых маршрутах (складаюць самі) і якасна праводзіць іх.

16 жніўня 2015 г. адбылася вандрожка ў музей Пысіна (юбілейны год пісьменніка) у вёску Палуж Краснапольскага раёна. Гэта школа, дзе вучыўся ў свой час Аляксей Пысін.

Кораценька апішу краязнаўчы маршрут для таго, каб вы мелі ўяўленне аб каштоўнасці гэтай вандрожкі.

Чэрыкаў. Экскурсавод - Максіменка Васіль напісаў кнігу аб гістарычных каштоўнасцях гэтага краю (настаўнік гісторыі), шмат цікавага распавёў аб горадзе і завёў у гістарычна-краязнаўчы музей з вядомымі сёння лялькамі-абярэгамі. Кожная з іх утрымлівае ў сябе лекавыя расліны (кошт 30 тысяч рублёў) і выкарыстоўваецца для пэўнай ролі: лялька-апякунка сям'і, лялька каханьня і г. д. Вельмі значны і цікавы музей для такога раённага горада.

Наведалі магілў князёў Абаленскіх (палац зруйнаваны за гады савецкай улады, парк у занябаным стане). Найпрыгажэйшая мясціна ля ракі Сож! Затым наведалі прыватны музей у вёсцы Мірагошч Дубягі Сяргея Мікалаевіча, які распавёў аб караблеходнай рацэ Сож з часоў Пятра I і паказаў калекцыю якараў, якіх ужо набралася каля 20-ці адзінак. А самы старажытны - аж з 17-га стагоддзя! Гэтыя якары прыйшліся выцягваць з ракі ўласнымі ру-



І вось наш апошні прыпынак у маршруце. "Іванаў хутар", - чытаю на маленькай шыльдзе на сетчатай брамцы. Зусім недалёка ад школы Пысіна.

Тое, што я пабачыла і пачула, кранула мяне і ўсіх прысутных да глыбіні душы. Пяць гектараў дэндропарку (або можа батанічнага саду)! Заснавальнік гэтай, зараз ужо дзікай прыгажосці, Іван Зотавіч, (так па-прасецку называюць яго ўсе ў ваколіцы) усё сваё жыццё акліматызоўваў дрэвы і кустарнікі, якія ў сваім заплечніку прывозіў з розных краін і вырошчываў у нашых кліматычных умовах. Вялікая справа, справа ўсяго жыцця, як

- Раней з'езджаў адсюль у горад, але зараз давадзецца быць тутакі. Гады...

Я прачытала боль у яго вачах.

- А каму пакінецца сваю справу?

- Няма каму, няма ні дзяцей, ні жонкі, ні памагатых.

Ніякавата стала ад яго слоў, я зразумела, што гэта боль за справу ўсяго яго жыцця, таму і звартаюся да ўсіх.

Такія справы і такія людзі павінны быць дзяржаўным клопамам. Даведалася, што парку нададзены статус помніка прыроды. Чаму ж мясцовыя ўлады не дапамогуць хаця б у элементарным - скасіць, напрыклад, высачэзную



камі на працягу многіх гадоў. Гаспадар павазіў нас на маленькім катэры, які сабраў уласнымі рукамі, пачаставаў усіх смачнай гарбатай з адварамі лекавых зёлак і прапанаваў усім ахвотным смачнае печыва. А таксама падзяліўся планами па пашырэнні аграгаспадарства. Было ў гэты дзень дужа спякотна, і многія кінуліся купацца ў чыстотка-празрыстую ваду Сожа. Адпачыўшы, паехалі да сваёй мэты: у музей Пысіна.

З хваляваннем уваходзілі ў дзверы школы, дзе калісьці навучаўся вядомы паэт. Яго вершы, душэўныя і простыя, сагравалі ў цяжкія хвіліны ўсіх людзей. Невялічкі школьны музей здзіўляў нас чысцінёй і нейкай асаблівай аўрай. Дзве вучаніцы 10-га класа з цеплынёй распавядалі пра паэта і яго сваякоў. Гонар за школу, зямлю, вёску, дзе нарадзіўся паэт, гучаў у іх словах.

я зразумела "Дэндралагічны парк "Іванаў хутар" назвала бы я гэтую мясціну. Прыгажэнныя лістоўніцы розных гатункаў, магутныя кедры, канадскія сосны, манчжурскія арэхі. 40 гатункаў туй, рэдкія гатункі пладовых дрэваў, высахлая сажалкі з-за гарачыні (было гляджанья), асаблівае паветра, занябаная хата, альтанка ў глыбіні парку - усё мне нагадвала нейкі суд.

- Не хапае сіл, - кажа Іван Зотавіч, - спрабаваў касіць траву. Ды дужа цяжка.

- Запрасілі б валанцёраў, - кажу я.

- Запрашаў, - а яны ўвесь мой посуд расцягнулі і бялізну, добра што хоць ёсць святло і мабільная сувязь.

- А дзе Вы бярыце ваду?

- У крыніцы
- А ўзімку?

траву і крапіву? Дапамагчы набыць скрадзены інвентар, дапамагчы ў арганізацыі экскурсій для студэнтаў і школяроў, што паспрыяе ў папулярнасці гэтага ўнікальнага куточка і захаванні яго для нашчадкаў.

Краснапольскаму раёну, мясцовай школе можна выкарыстоўваць парк як практычны даведнік, як унікальны прыклад суіснавання розных раслін і дрэваў з розных куткоў планеты. Многае можа зацікавіць і навукоўцаў і звычайных наведвальнікаў у якасці прыгожага і непаўторнага асяродка прыроды нашай Радзімы.

Іван Зотавіч з болей распавядаў, што калі быў Саюз, сіл у яго было шмат, яго досведам цікавіліся многія, прыязджалі адпачываць, але далей за абяцанні справа не рухалася. Зараз сіл ужо няма, бо гаспадару ўжо 85 год!

Улічваючы, што раней гэта была Зона адсялення, я разумею, што дапамагчы тут ахвотных будзе не шмат, але хацелася б, каб мясцовыя ўлады прыклалі пэўныя намаганні для таго, каб захаваць гэты куток. Мы ведаем, што радзячыя памяншаецца з цягам часу. А гэтыя ўнікальныя дрэвы будуць расці стагоддзямі. Дапамажыце ВЯРАТАВАЦЬ ГЭТЫ ДЭНДРАПАРК!

Людміла Хлімановіч.

Легіянер і Лірнік,

або Вяртанне на Бацькаўшчыну Антона Гарэцкага

Развагі над кнігаю Ганны Шаўчэнкі "Паэзія Антона Гарэцкага і станаўленне рамантычнай традыцыі ў літаратуры Беларусі XIX стагоддзя", Мінск, Кнігазбор, 2015.

Кніга Ганны Шаўчэнкі вяртае яе героя, калісьці змушанага стаць выгнанцам з радзімы, у Беларусь. А герой гэтай кнігі - паэт і паўстанец Антон Гарэцкі (1787-1861), асоба легендарная і знакавая для свайго часу, для беларуска-літвінскага і польскага "краёвага" культурнага кантэкстаў XIX стагоддзя. Ён варты таго, каб і сёння не быць забытым у імклівым бегу часу, паколькі быў сапраўдным Легіянерам і Лірнікам з вялікай літары ў высокім патрыятычным і духоўным нападзенні гэтых паняццяў.

Аўтар кнігі ўпершыню ў беларускім літаратуразнаўстве раскрывае глыбіню і змястоўнасць паэтычнай творчасці ўраджэнца Вільні, актыўнага дзеяча моладзевых літаратурна-грамадскіх таварыстваў, а пасля паўстання 1830-1831 гадоў эмігранта, змагара за вызваленне Айчыны і яркага паэта-наватара свайго часу Антона Гарэцкага. Гэта вынік шматгадовай карпатлівай працы маладой даследчыцы, якая рупліва збірала крыніцы, іх удумліва асэнсоўвала ў сувязі з асаблівасцямі літаратурнага кантэксту беларуска-польскага культурна-гістарычнага памежжа першай паловы XIX стагоддзя. Ганна Шаўчэнка таксама з таленавітым майстэрствам пераклала многія паэтычныя творы Антона Гарэцкага на беларускую мову, і яе пераклады паспяхова ўвайшлі ў найноўшыя хрэстаматыі і анталогіі літаратуры Беларусі XIX стагоддзя, з цікавасцю ўспрымаюцца сучасным чытачом.

Актуальнасць гэтай кнігі, таксама як і яе навізна, тлумачыцца той акалічнасцю, што літаратура Беларусі XIX стагоддзя працягвала заставацца шматмоўнай, а польскамоўная плынь была яе неад'емнай часткай, праз якую выяўляліся асаблівасці нацыянальнага менталітэту, гісторыі і традыцый, што на сёння складае агульную культурную спадчыну народаў былой Рэчы Паспалітай: у дадзеным выпадку польскага і беларускага (у кантэксце XIX стагоддзя паняцце "беларускі" ўключала ў сябе таксама паняцце "літвінскі") народаў. Надзвычай красамойным фактам у такіх варунках з'яўляецца тое, што першы свой зборнік вершаў, які адразу прынёс яму па-

этычную славу і шырокае прызнанне, Антон Гарэцкі назваў "Паэзія літвіна" (Парыж, 1834).

Важна адзначыць таксама, што славыты беларускі мастак Валенці Ваньковіч (1800-1842) быў родным пляменнікам Антона Гарэцкага па ліній маці Схаластыкі Гарэцкай (Ваньковіч), і сярод найвыбітнейшых партрэтаў яго пэндзля (а гэта найперш партрэты Адама Міцкевіча) ёсць таксама партрэт яго дзядзькі, у якім мастак здолеў перадаць узнёскасць духу і эстэтычную элегантнасць шанаванага паэта і свайго крэўнага. Зрабіць на гэтым акцэнт бачыцца сёння асабліва важным, паколькі постаць мастака Валенці Ваньковіча трывала замацавалася ў свядомасці сучаснікаў як прыналежная да беларускага мастацтва (пры гэтым, зразумела, ён не адлучаны і ад мастацтва польскага). Такого ж падыходу і замацавання вымагае таксама постаць Антона Гарэцкага, паколькі і мастак, і пісьменнік - гэта прадстаўнікі адной сям'і, і іх жыццёвыя ды творчыя біяграфіі ў многім падобныя і тыповыя для прадстаўнікоў культурна-інтэлектуальнай эліты таго часу, сваім паходжаннем звязанай з Беларуссю.

Да з'яўлення кнігі Ганны Шаўчэнкі постаць Антона Гарэцкага ў беларускім літаратуразнаўстве толькі эпизодычна згадвалася пераважна ў сувязі з жыццямі і творчасцю Адама Міцкевіча, і былі вядомымі толькі некалькі яго вершаў у перакладах Уладзіміра Мархеля і Кастуся Цвіркі. Аднак ні гэтыя творы, ні біяграфічныя згадкі не давалі поўнага ўяўлення пра значнасць творчай асобы Антона Гарэцкага і ролю, якую ён адыграў у развіцці літаратурнага руху Беларусі XIX стагоддзя, у станаўленні рамантычнага кірунку ў ім. Былі невядомымі і мала асветленымі таксама творчыя стасункі, якія лучылі яго з тагачаснымі літаратурнымі асяродкамі (напрыклад, таварыствамі шубраўцаў і філаматаў), пісьменнікамі-папярэднікамі і наступнікамі (Ф. Князьніна, Ю. Нямцэвіч, А. Міцкевіч, У. Сыракомлем ды інш.). А таксама заставаліся пазза ўвагай беларускіх даследчыкаў абсягі творчай спадчыны пісьменніка, яе праблематыка, жанравыя асаблівасці,



глыбокая духоўнасць і яркавы патрыятычны ("літвінскі") пафас. Дзякуючы ґрунтоўнаму даследаванню Ганны Шаўчэнкі постаць Антона Гарэцкага не толькі застаецца адной з ключавых у перадромантычным руху польскай літаратуры ў шырокім сэнсе слова (як літаратуры ўсёй былой Рэчы Паспалітай), але і паўнаватрасна ўпісваецца ў літаратурны рух Беларусі XIX стагоддзя, што істотна дапаўняе і пашырае межы інтэрпрэтацыі творчасці гэтага пісьменніка: не толькі ў кантэксце літаратуры польскай, але ў кірунку прыналежнасці яе да шматмоўнай літаратуры Беларусі як культурнага феномена XIX стагоддзя.

Трэба мець на ўвазе і тое, што для XIX стагоддзя паняцце польскай літаратуры і шматмоўная літаратура Беларусі судакранаюцца і перакрываюцца, маюць амбівалентны характар, утвараюць тое асаблівае рэгіянальнае польска-беларускае (і "літвінскае") памежжа, якое і дазваляе падобнага роду працы (прысвечаныя творчасці Адама Міцкевіча, Антона Гарэцкага, Ула-

дзіслава Сыракомлі, Габрыэлі Пузынінай і многіх іншых пісьменнікаў) разглядаць у рэчышчы дзвюх літаратур: беларускай і польскай, а не абмяжоўвацца адной з іх, што было б неапраўдана з пункту гледжання літаратурнай сітуацыі XIX стагоддзя для Беларусі.

У працы Ганны Шаўчэнкі гучаць ґрунтоўныя і кампетэнтныя адказы на ўсе ключавыя пытанні, што тычыцца стасункаў Антона Гарэцкага з пісьменніцкім асяродком свайго часу, яго ўплыву на літаратурны працэс, яго ролі ў выспяванні рамантызму ў тагачасным літаратурным руху. У кнізе глыбока даследаваны жанравыя, ідэяна-тэматычныя, вобразна-стыльковыя асаблівасці багатай творчай спадчыны Антона Гарэцкага, перададзены яе наватарскі дух, бо паэт быў у многім першапраходцам на літаратурным полі свайго часу: аб гэтым сведчыць як яго "варская" патрыятычная паэзія, так і сатырычная байкапісная творчасць. Варта таксама дадаць, што кніга Ганны Шаўчэнкі мае прадуманую лагічную кампазіцыю, вызначаецца

высокай культурай пісьма, а яе навуковы стыль працягвае лепшыя традыцыі айчыннай акадэмічнай філалагічнай навукі, дзе даходлівасць і яснасць выкладання думак і разважанняў спалучаецца з навуковай выверанасцю і дакладнасцю фактаў і высноў. Кніга прываблівае багаццем выкарыстаных фактаў і высноў. Кніга прываблівае частка якога была практычна недаступная ў Беларусі і над збіраннем якога аўтар працавала пераважна ў бібліятэках Літвы і Польшчы.

Запатрабаванасць даследавання, прысвечанага творчасці Антона Гарэцкага, тлумачыцца таксама тым, што імя гэтага аўтара ўведзена ў сучасныя навучальныя праграмы і адукацыйны працэс пры вывучэнні культурнай і літаратурнай спадчыны Беларусі XIX стагоддзя.

Такім чынам, гэтая кніга з'яўляецца першым, праведзеным у Беларусі, ґрунтоўным даследаваннем творчасці Антона Гарэцкага і ўводзіць яго постаць у кантэксце літаратуры Беларусі XIX стагоддзя як паэта - прадвесніка рамантызму, стваральніка "новага" стылю, чья творчасць была ў цэнтры тагачасных гарачых дыскусій і дзякуючы гэтаму актыўна ўплывала на літаратурны працэс, агульны на той час для беларускай і польскай літаратур. Творчасць Антона Гарэцкага спрыяла ўмацаванню ў літаратурным працэсе рамантычных тэндэнцый, а сёння дапамагае больш поўна і глыбока асэнсаваць яго канкрэтныя праявы.

У кнізе Ганны Шаўчэнкі падрабозна аналізуецца "вайсковая" паэзія Антона Гарэцкага, тэматычна прысвечаная напалеонаўскім войнам і Лістападаўскаму паўстанню 1830 года. Паэт быў непасрэдным удзельнікам і сведкам гэтых падзей, маючы свядомасць патрыятычна свайго краю, панявольнага ў канцы XVIII стагоддзя ў выніку трох падзеяў Рэчы Паспалітай чужой імперскай прагавітасцю, ён стаў змагаром за вызваленне Айчыны з-пад улады Расійскай імперыі і змушаны быў прыняць пазней на сябе як і тысячы суайчыннікаў, лёс эмігранта. Таму ваенныя "спевы" і "гімны" сталіся на пэўны час тэматычнай і настраўнай дамінантай яго твор-

часці, яны абуджалі ў суайчынніках патрыятычныя пачуцці і змагарны дух. Даследчыца параўноўвае паэзію Гарэцкага з творамі Ю.У. Нямцэвіча, А. Міцкевіча, У. Сыракомлі, выяўляе падабенства праблемнага поля ў духоўных і патрыятычных матывах. Вызначальнымі жанравымі формамі становяцца тут гістарычныя спеў і дума. Творы насычаны бібліяграфічнай і навуковай дакладнасцю ў Беларусі і над збіраннем якога аўтар працавала пераважна ў бібліятэках Літвы і Польшчы.

У кнізе Ганны Шаўчэнкі зроблены таксама ґрунтоўны і ўсебаковы аналіз сатырычнай байкапіснай творчасці Антона Гарэцкага ў кантэксце байкапіснай традыцыі перадромантызму (Ф. Князьніна, Ю. Нямцэвіча) і ў цэлым у кантэксце еўрапейскай байкапіснай традыцыі. Аўтар вызначае наватарства Гарэцкага - байкапісца і яго ўплыў на эвалюцыю жанру байкі (напрыклад, у творчасці А. Міцкевіча), што выявілася ў нападзенні вядомых сюжэтаў актуальным для таго часу сацыяльным і грамадска-палітычным зместам, звязаным з падзеямі Рэчы Паспалітай і яго наступствамі.

Праз творчасць Антона Гарэцкага даследаванне Ганны Шаўчэнкі глыбока і сутнасна характарызуе спецыфіку такой пераходнай эстэтычнай з'явы, як перадромантызм, што ў беларускім літаратуразнаўстве дагэтуль практычна амаль не разглядалася. Таксама як наватарскі варта адзначыць праведзены ўпершыню ў беларускім і польскім літаратуразнаўстве параўнальна-тыпалагічны аналіз твораў Антона Гарэцкага з творамі яго сучаснікаў, папярэднікаў і наступнікаў (Францішка Князьніна, Адама Нарушэвіча, Юльяна Нямцэвіча, Адама Міцкевіча, Уладзіслава Сыракомлі ды інш.), што дае магчымасць уяўляць літаратурны працэс у той паўнаце і ўзаемазлучанасці з'яў, якія могуць губляцца пры аднамерным падыходзе.

*Ірына Багдановіч,
канд. філ. навук.*

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алес Трусаў, Дзяніс Тушыньскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 24.08.2015 г. у 17.00. Замова № 2653.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 8750 руб., 3 мес. - 26250 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для поштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by